

Haydn-fesztivál újratöltve

A „boldog Ausztria” most éppen nem házasodik, hanem mit sem törődve a minden napra jutó válságjelekkel, politikai acsarkodásokkal és kisszerűségekkel, szívósan, okosan és láthatólag minőségi kompromisszumok nélkül építi zenei életét és ehhez illő imázsát. Könnyű a helyzete: Bécs (meg Salzburg meg Bregenz) még mindig az európai zene fővárosainak számítanak, és ez láthatólag így is marad. Világmegváltó vagy önsanyargató következtetések – sárga irigység – helyett arra jutottunk, „előremenekülünk”: elmegyünk pár hangversenyre, fesztiválra, operába, és a Gramofonban új sorozatot indítva megosztjuk a kedves olvasókkal lelkes vagy éppen fanyalgó benyomásainkat, megszólaltatunk muzikusokat és menedzsereket, érdekes programokat szemlélünk, és jövőbeli eseményeket ajánlunk. Hiszen Bécs csak egy lépés...

◆ Gyenge Enikő

Van az angolban egy pár, német helyesírással írt és kiejtett szó: ilyen például a Kindergarten (óvoda), vagy a Schadenfreude (káröröm). A források esküsznek rá, hogy utóbbi osztrák hatás. Miről jutott ez eszünkbe? A nyár vége és a kora őszi gazdag zenei kínálatából a burgenlandi HaydnLandTage fesztivált választottuk ki, azt a mintegy 30 éves múltú visszatekintő fesztivált, melynek csodás szakmaisággal kialakított programja idén sem hazudtolta meg múltját és alapítóinak (dr. Walter Reicher és Fischer Ádám karmester) hozzáértését.

Schadenfreude

Meglepődve olvastuk, hogy a fesztivál az idei évtől kezdve kiköltözésre kényszerült az eddigi otthonául és fő helyszínül szolgáló kismartoni Esterházy kastély Haydn-terméből, mivel az Esterházy Magánalapítvány elnöke és Kismarton előljárósága felmondta együttműködését a fesztivállal. („Cserébe” szintén szeptember elején Herbstgold néven saját fesztivállal álltak elő.) A Haydn-fesztivál szervezői megpróbálták erényt kovácsolni a költözésből, és Burgenland különböző helyszíneire – Haydn életútjához szervesen kapcsolódó településekre – kihelyezni a fesztivált – sietünk megjegyezni, hogy koncepciózusan és sikerrel. A legalaposabb elemzéssel sem érezhetjük kompromisszumos megoldásnak a palettára kerülő új hangversenyhelyszíneket: a boldogasszonyi (Frauenkirche) búcsújáró bazilikát, a doborjáni Liszt-központ hangversenytermét, a fertődi Esterházy kastélyt, a rohrau-i, féltoronyi (Halbturn) és kittsee-i kastélyokat, a felsőkismartonhegyi templomot, vagy a Fertő-tó parti szabadtéri színpadot.

Foto: Gerhard Ullram

A féltoronyi Harrach-kastély (Burgenland tartomány, nezsideri járás)

„ÚGY ÉREZTÜK, HOGY KI VAGYUNK RÚGVA”

Fischer Ádám kedélyesen szülőik válásához hasonlította a fordulatot, amit a „gyerekek”, ez esetben a Haydn-fesztivál és az Osztrák–Magyar Haydn Zenekar sínylettek meg, de amiből azért van továbblépési lehetőség.

„A Haydn-fesztiváloknak majd’ 30 éve mindig van egy témája, amely elsősorban a kismartoni Esterházy-kastély Haydn-termére volt tervezve. Ezért kicsit úgy éreztük, hogy ki vagyunk rúgva, és hogy eddigi koncepciónk értelmét veszítette. Igyekeztünk azért az új helyszínnel a szükségből erényt kovácsolni. Amikor a vita kirobbant az Esterházy Magánalapítvány és a burgenlandi előljáróság között, úgy tudtuk feloldani a helyzetet, hogy a zenekar

(az én zenekarom) aláírt egy rezidens zenekari szerződést az alapítvánnyal (az Esterházy Magánalapítvánnyal és igazgatójával, Ottrubay Istvánval – a szerk.), én pedig hátraleptem és a Haydn-fesztivál társalapítójaként a másik oldalon maradtam. Ennek egyebek mellett technikai okai is voltak: az alapítvány nem tud három évre előre tervezni, nekem pedig a Metropolitan, Scala és egyéb intézményekben vállalt megbízásaim miatt ez elengedhe-

A kismartoni Hegytemplom, Joseph Haydn nyugóhelye

„Az én nyelvemet az egész világon megértik” (J. Haydn)

A fesztivál évente új témával frissíti a zeneszerzőről alkotott képünket: idén **Haydn és Párizs** jegyében alakultak a Reicher intendáns és Fischer Ádám művészeti tanácsadó által kialakított programok. A helyszínek sokfélesége miatt a hangsúlyok is áthelyeződtek: nem került sor operabemutatóra, a saját rezidens zenekar, az Osztrák-Magyar Haydn Zenekar helyett most csak meghívott zenekarok játékát hallgathattuk, és a téma maga is lehetővé tett egyfajta mondané jellegű nyitást. Pár eseményt, előadót és műsort emelünk ki, a teljesség igénye nélkül.

A meghívott művészek és együttések listája impozáns: maga Párizs jelent meg a nyitókoncerten az Orchestre d'Île de France zenekarral és Enrique Mazzola karmesterrel, akik a Teremtéssel tették le névjegyüket az augusztus 24-i esten. A koncertnek az Osztrák Tudományos Akadémia bécsi székháza adott otthont. A francia Renaud Capuçon Haydn-hegedűversennyel és a Bázeli Kamarazenekarral lépett fel a doborjáni Liszt-teremben, két-két koncertet adott a Wiener Kammerorchester Julia Hagen csellistával és az Évszakok-

ban közreműködő bécsi Schönberg Kórusal, Erwin Ortner vezényletével, és Fischer Ádám Dán Kamarazenekara is fellépett: Harmonie-Messe a Wiener Kammerchorral, énekes szólistákkal, majd a zárókoncerten Jasmine Stančul zongoraművésszel. A csellószerző Haydn-nak hódolva Mischa Maisky adott szólóestet a zeneszerző hamvait őrző kismartoni Bergkirchében.

Haydn maga ugyan nem járt Párizsban, de a művei annál inkább, és itt nemcsak a Párizsi szimfóniákra gondolunk, hanem a ráadásként Párizsba küldött ún. Tost-kvartettekére is. A „Rohrau-tól Párizsig” cím égisze alatt a bécsi Pacific Vonósnégyes két Haydn-kvartett között egy Ravel-művel örvendeztette meg a rohrau-i kastélykoncert közönségét, míg egy, a fertődi kastély koncerttermében megtartott „Versailles & Eszterháza” kamarakoncert a barytontriók és a francia gambamuzsika világába nyújtott betekintést, a Hamburger Ratsmusik együttes előadásában. (Mint tudjuk, Pompaedvelő Miklós herceg többször járt Versailles-ban, amiről mintát vett, amikor a fertődi kastélyának építését tervezte.) A zenekari művek válogatásából nem maradhatott ki Mozart „Párizsi” szimfóniája és a „Jeunehomme”-zongoraverseny sem, valamint hangulatos ízelítőt kaphat-

etlen lett volna. Így került a képbe karmesterként Nicolas Altstaedt, akivel a zenekar évente több koncertet is ad majd a Haydn-teremben és máshol.

A zenekar névváltoztatásának (Haydn-Philharmonie) van-e valami üzenete – kérdeztük a karmestert. „A zenekart 1987-ben alapítottam, amikor az osztrák–magyar név politikai értéket képviselt, és az én személyemhez kapcsolódva a zenekari próbák mindig két nyelven folytak. A vasfüggöny megszűnése után ez tulajdonképpen okafogyottá vált, a hangsúly egyre inkább Haydnra tolódott át, és amikor Altstaedt került a zenekar élére, közösen az új név mellett döntöttünk. Hogy ez jó-e vagy rossz,

nem tudom. Az Osztrák–Magyar Haydn Zenekar márkanév az enyém, és a magam részéről nagyon remélem, hogy még visszakerülök a zenekarom élére, illetve velük együtt a Haydn-terembe is.”

És a Herbstgold-fesztivál? „A Haydn-fesztiválnak 30 éves múltja van... egy ilyen kulturális márkát és érték-koncentrációt elég sok munkába kerül felépíteni, és egyetlen perc alatt meg lehet szüntetni... Nekem erre nincs újabb 15 évem.” Egészen Magyarországon érezhetjük magunkat: megszüntetni, beszántani, a nyomát sóval behinteni... „Igen, Burgenland az kicsit Magyarország, eléggé haragszanak is, amikor időnként így kiderül...”

tunk két korszak szórakoztató zenéjéből is: a Haydn korabeliből a Schneeberger trió szabadtéri szerenádkoncertjén, a francia sanzon aranykorából pedig Valerie Sajdik és zenésztársai sanzonestjén.

Egy hangversenyről...

Amikor írásunk december elején megjelenik, indokolatlannak tűnhet a fesztivál egy kiragadott koncertjének zenekritikai elemzését közölni. Mégis fontosnak érezzük kijelölni egy együttes helyét a magyar olvasók

Renaud Capuçon

Philippe Villafranca

Bécs csak egy lépés – Eseményajánló, gondolatébresztő

Reggelre matinékonzert. Havonta egy-két alkalommal, általában szombaton délelőtt 11-től a Staatsoper énekesei vagy hangszeres muzsikusi dal- vagy kamarazenei matinén lépnek fel az Operaház csodálatos Mahler-termében. Nem utolsó szempont, hogy a belépőjegy megfizethető. December 11-én dalmatiné lesz (Margaret Plummer, Orhan Yildiz, Cécile Restier – Purcell, Mozart, Leoncavallo, R. Strauss, Puccini). December 16-án az Ornamentum Philharmonicum, a Bécsi Filharmonikusok tagjaiból alakult kamaraegyüttes többek közt Corelli Karácsonyi concertóját, Bach 4. Brandenburgi versenyt és Telemann Ouverture à la Pastorelle-jét játssza. (Bővebben: www.staatsoper.at)

Délutánra Beethoven. Novembertől újra látogatható Bécs egyik legfontosabb Beethoven-emlékhelye, a heiligenstadti végrendelet helyszíne. A hangulatos, Heuriger-borozók szomszédságában meghúzódó házban a mester sok időt töltött el, amikor a heiligenstadti gyógyfürdőt látogatva súlyosbodó fülbajára keresett gyógyírt. Az új, kibővített gyűjtemény Beethoven életének talán legdrámaibb időszakának állít emléket, egyben az életmű átfogó, korszerű bemutatásával a város első reprezentatív Beethoven-bemutatóhelye lesz. Címe: 1190 Bécs, Probusgasse 6. (www.wienmuseum.at)

Estére opera. Fischer Ádám – aki 2017 januárjától a bécsi Operaház tiszteletbeli tagja –, decemberben négy Rózsalovagot és négy Varázsfuvolát dirigál. Kérdésünkre, hogy mit ajánlana ezek közül, egyértelműen a Rózsalovagot választotta, amely, mint mondta, Bécsben mindig érdekes, mindig friss, annak ellenére, hogy ebben a klasszikus rendezésben játsszák már évtizedek óta. Legutóbb tavaly januárban vezényelte egy különleges ünnepi előadáson, amely egyben a híres koncertmester, Rainer Küchl búcsúelőadása volt. Küchl több mint 45 évig volt az operazenekar (és a Bécsi Filharmonikusok) koncertmestere: ezzel a második leghosszabb koncertmesteri karrier az övé. 1970-ben, amikor élete első Rózsalovagját játszotta, még dült a hidegháború, szó sem volt számítógépről és számos elektronikus kutyáról. Innen a már-már anekdotikus mondas: „Az életben minden, de minden változik – csak a Staatsoper Rózsalovagja marad a régi.” (www.staatsoper.at)

(hangverseny-látogatók, hangversenyrendezők) értékrendi listáján: a Bázeli Kamarazenekarét, amely köztudottan nagy hagyományokra épülő együttes, ragyogó nemzetközi karrierrel, ám produkciójuk még magas elvárásainkhoz képest is meglepetést tudott okozni. A hangverseny első száma Haydn párizsi sorozatából „A tyúk” szimfónia volt (karmester nélkül nem kis teljesítmény), ezután Haydn C-dúr hegedűversenye Renaud Capuçon szólójával, majd a szünet után Schubert „A halál és a lányka” vonósnégyesének Mahler által készített drámai hatású és igen bonyolult vonósnézekari átirata hangzott el. Nehezen tudnánk elképzelni technikailag tökéletesebben kimunkált, zeneileg tartalmasabb tolmácsolást; nem létezett az a jelentéktelen kísérőszólam, amely ne szólalt volna meg a legpuhább hangszínnel, a legjobb dinamikai arányokkal.

A dobozjáni koncerten nem is egy, hanem rögtön két vendég-koncertmester adta egymásnak a székét. Az első részben a francia Philippe Villafranca vezetett – a Luxemburgi Kamarazeneakar koncertmestere, az Aviv Kvartett másodhegedűse –, akinek ez volt az első közös projektje a bázeli zenekarral. (Látva koncertmester és zenekara tökéletes összhangját, ezt alig lehetett elhinni. Szinte már közhely, hogy a kamarazenei gyakorlat szintekkel emeli a zenekarok hangzását, nem is lehet véletlen, hogy éppen egy vonósnégyesből hívtak vendég-koncertmestert). A bázeli együttes különleges művészi kapcsolatokat ápol Renaud Capuçonnal, aki szólistaként, és (most a szünet után Villafranca mellé ülve) koncertmesterként is számos alkalommal közreműködött már. „Nagyszerű volt Renaud Capuçonnal dolgozni”, felelte kérdésünkre Villafranca. „Tapasztalata, derűje és karizmatikus egyénisége felvillanyozta a zenekart a koncerteken. Jómagam a kamarazenei tudásomat tettem hozzá a munkához, és az együttes csodálatosan vette a lapot.”

Giovanni Antonini, a Bázeli Kamarazeneakar állandó vendégkarmestere elsősorban a barokk és a klasszika szakértője. Kezdeményezésére Haydn 2032 címen nagyszabású projektet indítottak útnak, amelynek során két zenekar, a bázeli és az Il Giardino armonico a mester összes szimfóniáját egységes hangversenyciklusok formájában, nagyszabású európai turnékon szólaltatja meg (és CD-felvételen is rögzíti) 2032-ig, a zeneszerző születésének 300. évfordulója alkalmából. Érdemes figyelni erre a sorozatra.